

ΤΡΑΜΠ, ΤΟΥΡΚΙΑ, ΕΛΛΑΔΑ κ.λπ.

Q & A

Τάσος Συμεωνίδης
(*RIEAS Academic Advisor*)

Copyright: Research Institute for European and American Studies (www.rieas.gr)
Publication date: 4 January 2019

Note: The article reflects the opinion of the author and not necessarily the views of the Research Institute for European and American Studies (RIEAS).

Η ξαφνική απόφαση του Προέδρου Τραμπ να αποσύρει τα αμερικανικά στρατεύματα απ' την Συρία σε συνεργασία με την Τουρκία ανησυχεί την ελληνική κυβέρνηση. Πόσο δικαιολογημένη είναι αυτή η ανησυχία;

Μέχρι στιγμής δεν υπάρχει εξήγηση για την απόφαση αυτή εκτός από μια γενική προεκλογική υπόσχεση για δραστική μείωση της αμερικανικής παρουσίας σε χρονίζοντα πολεμικά μέτωπα. Κανείς πάντως δεν γνωρίζει πώς ακριβώς αποφασίστηκε μια τέτοια κίνηση. Τα πράγματα μάλιστα περιπλέκονται ακόμη περισσότερο καθώς ο Αμερικάνος πρόεδρος ήδη αντέκρουσε τις αναρίθμητες εικασίες των ΜΜΕ περί άμεσης αποχώρησης δηλώντας ότι ποτέ δεν μίλησε για συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο· και πρόσθεσε μάλιστα ότι οι ΗΠΑ θα «προστατεύσουν» τους Κούρδους μαχητές που συμάχησαν με τις αμερικανικές δυνάμεις.

Με βάση την πείρα των ελληνοαμερικανικών σχέσεων μετά το 1945, η ελληνική κυβέρνηση, ανεξαρτήτως Τραμπ, πρέπει να διατηρεί επιφυλάξεις γύρω από φήμες για «φιλελληνική» αμερικανική πολιτική. Οφείλει μάλιστα να διατηρεί σοβαρές επιφυλάξεις σχετικά με **οποιαδήποτε αμερικανική πρωτοβουλία φαινομενικής «εξισορρόπησης» των σχέσεων Ελλάδος-Τουρκίας**. Του λόγου το αληθές έχει επιβεβαιωθεί άπειρες φορές στο παρελθόν· και το σήμερα δεν φαίνεται να επηρεάζει την αιώνια αμερικανική πολιτική «ίσων» αποστάσεων (με κλίση προς την Τουρκία) με την οποία αντιμετωπίζονται η ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Παρ' όλη την ψυχρότητα που επικρατεί στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις από το

2013, το θέμα της Τουρκίας είναι θέμα συνεχούς και εντατικής τριβής μεταξύ των φιλότουρκων «πραγματιστών» στην Ουάσιγκτον και εκείνων που θεωρούν την Τουρκία ως μια εκκολαπτόμενη ισλαμική «δημοκρατία» εχθρική προς τα δυτικά συμφέροντα.

Την συγκεκριμένη αυτή στιγμή αυτή, ο Τραμπ φαίνεται να κλείνει προς τους «πραγματιστές», κάτι που είναι *αρνητικό για τα ελληνικά συμφέροντα* παρ' όλα τα πρόσφατα σκληρά του tweets κατά της Άγκυρας συνδεδεμένα με την κράτηση ενός Αμερικανού πάστορα στις τουρκικές φυλακές, η οποία έληξε με κατά κράτος ήττα της Τουρκίας. Γενικά όμως οι διαθέσεις του Τραμπ είναι τελείως απρόβλεπτες και ως εκ τούτου δεν υπάρχει τρόπος εκτίμησης του τί μπορεί να φέρει το αύριο έστω και κατά προσέγγιση.

Πώς αντιμετωπίζετε η κατάσταση που διαμορφώνεται λόγω Συρίας σε σχέση με τις πρόσφατες επαφές Αθήνας-Ουάσιγκτον για μια νέα «στρατηγική σχέση» Ελλάδας-ΗΠΑ που θα περιλαμβάνει υποτίθεται αυξημένη Αμερικανική παρουσία στο Αιγαίο και την Αν. Μεσόγειο;

Από την πρώτη στιγμή της προεδρίας του ο Τραμπ εξέπληξε δυσάρεστα τους πάντες με την ανατρεπτική του τακτική στα θέματα των διεθνών στρατηγικών ισορροπιών. Αμέσως μάλιστα έγινε φανερό ότι οι συνθήκες που αποτέλεσαν το θεμέλιο της Δυτικής συμμαχίας από το 1945 και μετά θα υπέφεραν απ' αυτόν τον ιδιότυπο «ρεβιζιονισμό» και «ρεφορμισμό» του νέου προέδρου.

Για τον σημερινό Λευκό Οίκο τίποτα δεν είναι «ιερό» και μόνιμο εφ' όσον δεν εξυπηρετεί τα αμερικανικά συμφέροντα σε μια δεδομένη στιγμή, τουλάχιστον όπως ο Τραμπ τα ορίζει. Ως εκ τούτου, η νέα «στρατηγική σχέση» Ελλάδας-ΗΠΑ πρέπει να γίνει αντιληπτή υπό το φως του ιδιόρρυθμου και, κατά πολλούς, επικίνδυνου «δόγματος Τραμπ», του οποίου το μοναδικό συμπαγές γνώρισμα είναι το ότι τίποτε δεν είναι σταθερό.

Μέχρι στιγμής η νέα «στρατηγική σχέση» Ελλάδας-ΗΠΑ δεν έχει να παρουσιάσει κάτι χειροπιαστό εκτός από τις συνήθειες, και μάλλον ρηχές, θριαμβολογίες των πολιτικών και τα αισιόδοξα μηνύματα της αμερικανικής πρεσβείας. Και εδώ δεν πρέπει να ξεχνάμε τα διαφημιζόμενα για την προηγούμενη ελληνοαμερικανική «στρατηγική σχέση» που ευρύτατα κυκλοφόρησαν την περίοδο 2008-2010 και σιωπηλά εξέπνευσαν αρχίζοντας από το 2011.

Η «ξαφνική» συνεργασία Τραμπ-Ερντογκάν στο θέμα Συρίας δεν πρέπει λοιπόν να εκπλήσσει καθώς είναι απολύτως συμβατή με τις γνωστές πια συνήθειες και απότομες εναλλαγές διάθεσης του Αμερικανού προέδρου. Όσο για τη θέση της Ελλάδος

σ' όλα αυτά, η ανυπαρξία ενημέρωσης εκ μέρους του ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ για την νέα αυτή (υποτιθέμενη) εκκολαπτόμενη «στρατηγική σχέση» μας επιτρέπει μόνο εικασίες γύρω από τα υπέρ και τα κατά της. Είμαστε λοιπόν υποχρεωμένοι να υποθέσουμε ότι η διαφημιζόμενη «στρατηγική σχέση» έχει πολύ δρόμο ακόμη μπροστά της, αν φυσικά έχουν μπει ορισμένα θεμέλια που παραμένουν μέχρι στιγμής άγνωστα.

Τι ακριβώς παιχνίδι παίζεται στη Συρία μεταξύ Τουρκίας και ΗΠΑ; Οι πληροφορίες των διεθνών μέσων ενημέρωσης είναι αντιφατικές και αόριστες. Ποιος είναι ακριβώς ο ρόλος της Ρωσίας;

Η Ρωσία, μέχρι στιγμής, είναι η μεγάλη κερδισμένη στην κατεστραμμένη πια Συρία. Καλώς ή κακώς η Μόσχα έχει πετύχει τη διατήρηση του Ασάντ στην εξουσία και την ενδυνάμωση του καθεστώτος του· οι φανατικοί μουσουλμάνοι αντίπαλοι του Ασάντ έχουν υποστεί βαριά ήττα σε όλα τα μέτωπα· η Τουρκία, παρ' όλες τις στρατιωτικές της σφήνες στο συριακό έδαφος, έχει αντιληφθεί ότι κατάκτηση και απορρόφηση συριακού εδάφους παρουσία ρωσικών δυνάμεων είναι αδύνατη με αποτέλεσμα ο Ερντογκάν εξ ανάγκης [να δηλώσει δημοσίως](#) ότι η Τουρκία δεν έχει βλέψεις εδαφικών κατακτήσεων στην Συρία, θέτοντας ως μόνο όρο την απομάκρυνση των Κούρδων μαχητών από συγκεκριμένες περιοχές· το Ισραήλ βρίσκεται σε σιωπηλή αν και εύθραυστη *entente* με την Μόσχα σχετικά με τη Συρία· και το Ιράν έχει υποχρεωθεί σε βήμα-βήμα τακτικές, πάντα με την συναίνεση του Πούτιν, χωρίς όμως να λείπει ο κίνδυνος μιας ξαφνικής κρίσης λόγω του φανατικού ιρανικού μίσους κατά του Ισραήλ.

Εξ άλλου, παρ' όλο τον κομπασμό του, ο Ερντογκάν μάλλον αντιλαμβάνεται τον κίνδυνο για τις τουρκικές θέσεις μιας ανοιχτής συγκρούσης με τις ΗΠΑ. Οι τουρκικές δυνάμεις βρίσκονται στο παρά πόδα με τον νεόκοπο σουλτάνο [να διακηρύττει](#) την υποτιθέμενη υπόσχεση του στον Τραμπ ότι θα «συντρίψει» ό,τι έχει απομείνει από το ISIS στη Συρία χωρίς μόνιμες εδαφικές βλέψεις.

Η Άγκυρα κινείται επιπλέον πυρετωδώς για να αποκαταστήσει τις εμπορικές σχέσεις με τις ΗΠΑ που υπέστησαν σοβαρές ζημιές από τις αμερικανικές κυρώσεις του πρόσφατου παρελθόντος. Όσο για τους Κούρδους, η Μόσχα έχει κάθε συμφέρον να μεσολαβήσει για μια διευθέτηση χωρίς τουρκική στρατιωτική επέμβαση, την οποία ο Ασάντ εξακολουθεί να θεωρεί αιτία πολέμου με τους νέο-Οθωμανούς της Άγκυρας.

Ο σοβαρότερος παρών κίνδυνος στο συριακό χάος που πρέπει να διαχειριστεί ο Πούτιν είναι ο έλεγχος των ιρανικών δυνάμεων οι οποίες προσπαθούν λυσσαλέα να προωθηθούν στα σύνορα Ισραήλ-Συρίας. Ο Ρώσος πρόεδρος θα πρέπει να χειριστεί λεπτές ισορροπίες προσπαθώντας να ικανοποιήσει του μουλάδες της Τεχεράνης χωρίς να επιτρέψει μια εξαιρετικά επικίνδυνη απόπειρα του Ιράν να πλήξει το Ισραήλ απ'

ευθείας σε έναν συνοριακό πόλεμο με απρόβλεπτες επιπτώσεις.

Το Ισραήλ βρίσκεται ήδη σε «ελεγχόμενη» σύγκρουση με τις ιρανικές δυνάμεις στη Συρία μέσω αεροπορικών επιχειρήσεων προσβάλλοντας κυρίως φορτία όπλων που αφειδώς αποστέλλει η Τεχεράνη στον Ασάντ και στα τρομοκρατικά ενεργούμενα της που εξορμούν από τον Λίβανο. Χαρακτηριστικό πάντως είναι το γεγονός ότι ο Πούτιν απαγορεύει την χρήση προηγμένων ρωσικών συστημάτων αντιαεροπορικής άμυνας για την απόκρουση των ισραηλινών επιδρομών.

Μπορούμε να ελπίζουμε κάτι θετικό σχετικά με την τουρκική απειλή από την υποτιθέμενη «νέα στρατηγική σχέση» Ελλάδος με τις ΗΠΑ—αν αυτή προχωρήσει;

Η ελληνική πολιτική παράδοση μας διδάσκει ότι η διαχείριση νευραλγικών θεμάτων για την εθνική ασφάλεια διεξάγεται **πάντοτε** με γνώμονα τις εσωτερικές κομματικές διενέξεις και την αυτοδιαφήμιση των διαφόρων «ηγετών» και όχι με βάση το εθνικό συμφέρον (το οποίο παραμένει πάντοτε αδιευκρίνιστο μέσα σε όλα τ' άλλα).

Η «νέα στρατηγική σχέση» Ελλάδος με τις ΗΠΑ ακολουθεί αναπόφευκτα τα ίδια βήματα. Ουδείς γνωρίζει π.χ. αν οι όποιες συζητήσεις έχουν θίξει πρακτικά θέματα προς όφελος της Ελλάδας – ή αν υπάρχει διάθεση για να γίνει κάτι τέτοιο με αμοιβαίες δεσμεύσεις.

Ένα μοναδικό θετικό σημείο, το οποίο όμως δεν άπτεται απ' ευθείας της ελληνοαμερικανικής συνεργασίας, είναι η έναρξη υποθαλάσσιων ερευνών στα κυπριακά ύδατα από την Exxon Mobile, η οποία έχει προκαλέσει την κινητοποίηση μονάδων του αμερικανικού ναυτικού εξ αιτίας των συνεχών τουρκικών απειλών προς όλους που δήθεν επιμένουν να μην σέβονται τα «αδιαπραγμάτευτα» τουρκικά «δικαιώματα» στην Ανατολική Μεσόγειο όπως κάνει τώρα η Exxon Mobile. Η αμερικανική πλευρά, με αφορμή τις προκλήσεις της Άγκυρας, έχει ήδη προειδοποιήσει ότι «...η οπτική γωνία της Τουρκίας είναι μια μειοψηφία του ενός εναντίον όλου του υπόλοιπου κόσμου... Ο υπόλοιπος κόσμος έχει μια καθαρή, ευθεία άποψη για την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου, βασισμένη στο διεθνές δίκαιο...Ο κατάλληλος τρόπος για τη στάση των ΗΠΑ σε αυτό είναι να στείλει ένα πολύ καθαρό μήνυμα προς όλους, περιλαμβανομένων ειδικά και των Τούρκων. Επίσης δεν θα δούμε φιλικά κανενός είδους παρενόχληση στα νερά της Κύπρου, ειδικά όταν εμπλέκονται αμερικανικά πλοία».

Το ερώτημα λοιπόν της «νέας στρατηγικής σχέσης» Ελλάδος-ΗΠΑ πρέπει να είναι το κατά πόσον οι οποίες μελλοντικές συνομιλίες μπορεί να καταλήξουν σε **συγκεκριμένα μέτρα** εφαρμογής της παρούσας αμερικανικής τακτικής στην υπόθεση Exxon Mobile σε ευρύτερη βάση—δηλ. και σε περιοχές του Αιγαίου οι οποίες μονίμως απειλούνται από

την εχθρική επεκτατική τακτική της Άγκυρας.

Στο σημείο αυτό θα παίξει κρίσιμο ρόλο και η άποψη του Ισραήλ το οποίο, μέσω της τριμερούς αναπτυσσόμενης συνεργασίας με Ελλάδα και Κύπρο, έχει πλέον νευραλγικά στρατηγικά συμφέροντα που συνδέονται με την προστασία του Αιγαίου από τις τουρκικές ιμπεριαλιστικές απειλές. Θα μπορούσε π.χ. να επιδιωχθεί η εκμετάλλευση της Καρπάθου για την δημιουργία μιας **μόνιμης** αμερικανικής αεροναυτικής βάσης «πρόσω» που εκ των πραγμάτων θα αποτελεί ισχυρότατο μέσο αποτροπής μιας τουρκικής επιθετικής ενέργειας στην περιοχή.

Ποια θα πρέπει να είναι λοιπόν τα επόμενα θέματα της Ελλάδας εν όψει του προεκλογικού «αντιπολεμικού δόγματος Τραμπ» και την γενικότερη αναστάτωση που έχει αυτό προκαλέσει; Μπορεί να υπάρξει πιθανός αυξημένος ρόλος της ΕΕ σχετικά με την τουρκική επιθετικότητα;

Η Ελλάδα δυστυχώς έχει σχεδόν μηδενικές δυνατότητες να επηρεάσει το στρατηγικό περιβάλλον της περιοχής, ιδιαίτερος μάλιστα όταν μετά από μια σχεδόν δεκαετία περικοπών και «διασώσεων» η υλική θέση των ενόπλων δυνάμεων έχει υπονομευθεί απειλώντας την ετοιμότητα της χώρας— ένα κρίσιμότερο θέμα για το οποίο οι «εταίροι» μας της ΕΕ μας αδιαφορούν επιδεικτικά. Εξ ανάγκης λοιπόν η Ελλάδα θα πρέπει να προχωρήσει ταχέως στην ενδυνάμωση της συμμαχίας με Ισραήλ και Κύπρο και να εκμεταλλευθεί τα απορρέοντα απ' αυτήν διπλωματικά και στρατηγικά ωφέληματα σε καθαρά περιφερειακό επίπεδο.

Απ' ευθείας επαφές με τις ΗΠΑ θα πρέπει φυσικά να συνεχισθούν πλην όμως η ογκούμενη προσπάθεια των τουρκόφιλων στην Ουάσιγκτον να αποκαταστήσουν την Τουρκία ως σύμμαχο-κλειδί των ΗΠΑ, και η επαμφοτερίζουσα στάση του Τραμπ, που έξαφνα ανακαλύπτει και πάλι τα ηγετικά «χαρίσματα» του νέο-σουλτάνου, επαναφέρουν στο προσκήνιο την πατροπαράδοτη υποβόσκουσα αμερικανική προτίμηση για την Άγκυρα.

Η ΕΕ εν τω μεταξύ βρίσκεται σε κρίσιμη κατάσταση μπροστά στο ογκούμενο κύμα δυσαρέσκειας από πολλά κράτη-μέλη που σκοπεύει τόσο τις Βρυξέλλες όσο και την «αυτοκράτειρα» Γερμανία. Η αίτηση προσχωρήσεως της Τουρκίας έχει ουσιαστικά εγκαταλειφθεί κι αυτό προκαλεί τις από καιρού εις καιρόν τις απειλές του νέο-σουλτάνου για εκ νέου εισβολή «παράτυπων» στην Ευρώπη (δηλ. στην Ελλάδα) με το άνοιγμα των τουρκικών συνόρων.

Αν προσθέσουμε εδώ και την διαχρονική αδυναμία συνεννόησης των κρατών-μελών για κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική, η όποια συνδρομή της ΕΕ προς την Ελλάδα περιορίζεται στις συνήθεις χλιαρές ανακοινώσεις και τα άσφαιρα δελτία τύπου,

δηλαδή στο σχεδόν τίποτε.

Μία μικρή θετική παρένθεση σ' όλα αυτά είναι η στάση του αποδυναμωμένου πολιτικά Μακρόν, ο οποίος εξέφρασε έντονη δυσαρέσκεια για την αμερικανική στάση στη Συρία και δήλωσε ότι τα γαλλικά στρατεύματα θα παραμείνουν στις θέσεις τους, κάτι που δεν πρέπει να ικανοποίησε την Άγκυρα.

Εν κατακλείδι, η γαλλική παροιμία «*plus ça change, plus c'est la même chose*» (‘όσο τα πράγματα αλλάζουν τόσο μένουν τα ίδια’) περιγράφει γλαφυρά το ελληνικό αδιέξοδο τόσο στην αντιμετώπιση της τουρκικής εχθρότητας όσο και στην αδυναμία της ελληνικής πολιτικής τάξης να συνεγείρει την χώρα και να δημιουργήσει αποφασιστικό αμυντικό δόγμα ως το κύριο μέσο αποτροπής της τουρκικής απειλής.